

УДК 347.78:81'1]:174:001.8

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/102-18>

Ніна ДАНИЛЮК,

orcid.org/0000-0002-7373-2902

доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри прикладної лінгвістики
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(Луцьк, Україна) *nina.danylyuk@gmail.com*

Оксана РОГАЧ,

orcid.org/0000-0002-5304-0837

кандидат філологічних наук, професор,
професор кафедри прикладної лінгвістики
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(Луцьк, Україна) *oksana.rogach@vnu.edu.ua*

ДОТРИМАННЯ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В ГАЛУЗІ ФІЛОЛОГІЇ ЯК ОСНОВА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ¹

У статті розглянуто питання дотримання авторського права в контексті науково-дослідної діяльності в галузі філології з урахуванням норм академічної доброчесності.

Проведено аналіз нормативно-законодавчої бази України, вітчизняних та зарубіжних праць, у яких висвітлено питання авторського права та академічної доброчесності. Він свідчить про те, що побудовано належну науково-правову основу, яка визначає ключові поняття (автор, авторське право, об'єкт авторського права, суб'єкт авторського права, твір, плагіат та ін.) і регулює дотримання важливих етичних принципів академічної діяльності. З'ясовано, що аспекти авторського права у контексті академічної доброчесності сучасні вчені розглядають у таких проєкціях: 1) правовій (з погляду юридичного визначення ключових понять і закріплення їх у нормативних актах); 2) етичній (з точки зору дотримання етики наукових досліджень та академічної доброчесності); 3) публікаційно-видавничій (через призму можливості оприлюднення творів без порушення авторських прав); 4) науково-галузевій.

Звернуто увагу на особливості реалізації авторського права в галузі філології в двох площинах: категорійно-поняттєвій та мовно-ресурсній. Комплексний підхід дає змогу здійснювати літературно-текстологічний і мовознавчий аналіз текстів для встановлення авторства за допомогою фахівців-філологів або програмного забезпечення та інструментів ШІ. Виокремлено основні автоматизовані системи, які застосовують для онлайн-перевірки, виявлення текстів, згенерованих ШІ, аналізу унікальності та цитувань, інтеграції з LMS: Plag.com.ua, iDentic (Україна), Turnitin (США/ЄС), iThenticate (США) та ін.

Перспективи наукових розвідок вбачаємо в розгляді та використанні ефективних вітчизняних та зарубіжних механізмів виявлення плагіату, встановлення авторства та захисту авторських прав у гуманітаристиці з урахуванням можливостей ШІ та виробленням практичних рекомендацій.

Ключові слова: авторське право, академічна доброчесність, науково-дослідна діяльність, текст, філологія, ШІ.

¹ Примітка: переклад анотації з української мови на англійську виконано за допомогою сервісу DeepL із подальшою корекцією фахівця.

Nina DANYLYUK,

orcid.org/0000-0002-7373-2902

Doctor of Philology, Professor,

Professor at the Department of Applied Linguistics

Lesya Ukrainka Volyn National University

(Lutsk, Ukraine) nina.danylyuk@gmail.com

Oksana ROGACH,

orcid.org/0000-0002-5304-0837

PhD in Philology, Professor,

Professor at the Department of Applied Linguistics

Lesya Ukrainka Volyn National University

(Lutsk, Ukraine) oksanarog@vnu.edu.ua

OBSERVING COPYRIGHT IN THE FIELD OF PHILOLOGY AS THE BASIS OF ACADEMIC INTEGRITY

This article examines the issue of copyright compliance in the context of research activities in the field of philology, considering the standards of academic integrity.

An analysis is conducted of Ukraine's regulatory and legislative framework, as well as domestic and foreign works that address the issues of copyright and academic integrity. It demonstrates that a sound scientific and legal framework has been established, which defines key concepts (an author; copyright, subject matter of copyright, copyright holder, work, plagiarism, etc.) and regulates a compliance with important ethical principles of academic activities.

It has been found out that contemporary scholars consider aspects of a copyright in the context of academic integrity from the following perspectives: 1) legal (in terms of the legal definition of key concepts and their codification in regulatory acts); 2) ethical (in terms of adherence to research ethics and academic integrity); 3) publication-related (through the lens of the possibility of publishing works without infringing on copyright); 4) scientific and disciplinary.

The attention has been drawn to the specific features of the copyright enforcement in the field of philology on two levels: the category-conceptual level and the linguistic-resource one. A comprehensive approach makes it possible to conduct literary-textual and linguistic analyses of texts to establish authorship with the help of philology experts or software and AI tools. The main automated systems used for online verification, detection of AI-generated texts, uniqueness and citation analysis, and integration with LMSs are highlighted: Plag.com.ua, Identic (Ukraine), Turnitin (U.S./EU), iThenticate (U.S.), and others.

We see prospects for further research in the examination and application of effective domestic and international mechanisms for detecting plagiarism, establishing authorship, and protecting copyrights in the humanities, taking into account the capabilities of AI and developing practical recommendations.

Key words: *copyright, academic integrity, research, text, philology, AI.*

Постановка проблеми. В умовах цифровізації освітньої діяльності, стрімкого розвитку інформаційних технологій та широкого доступу до наукових, навчально-методичних і художніх текстів особливої актуальності набуває проблема дотримання авторського права. У галузі філології, основний об'єкт дослідження якої – текст, мовний матеріал, літературні твори як результати інтелектуальної творчості, питання правомірного використання чужих наукових і творчих напрацювань безпосередньо пов'язане з дотриманням академічної доброчесності. Ігнорування норм авторського права, випадки академічного плагіату, самоплагіату, неналежного цитування та некоректного використання результатів чужої інтелектуальної праці негативно впливають на якість наукових досліджень, підривають довіру до наукової спільноти та знижують рівень професійної етики дослідників. Особливої гостроти ця проблема

набуває в сучасному науковому просторі у зв'язку з використанням цифрових ресурсів і систем генеративного штучного інтелекту (ШІ), які значно спрощують створення текстового контенту, але водночас породжують нові ризики порушення авторських прав та недотримання принципів академічної доброчесності. Це зумовлює необхідність чіткого окреслення понять *авторське право*, *академічний плагіат* та інших видів академічних порушень, формування високої культури академічного письма у філологів-дослідників. Попри законодавче врегулювання у галузі авторського права та академічної доброчесності, практичне їх забезпечення у філологічних студіях залишається недостатньо ефективним.

Мета статті – здійснити комплексний аналіз ключових понять авторського права у законодавчих документах, наукових і науково-методичних працях, показати взаємозв'язок між дотриманням

авторського права та академічної доброчесності у галузі філології як складника професійної діяльності сучасного дослідника з урахуванням правових та етичних норм.

Аналіз досліджень. Проблему дотримання норм авторського права в контексті академічної доброчесності сучасні вчені розглядають у кількох проєкціях: 1) правовій (з погляду юридичного визначення ключових понять і закріплення їх у нормативних актах); 2) етичній (з точки зору дотримання етики наукових досліджень та академічної доброчесності); 3) публікаційно-видавничій (через призму можливості оприлюднення творів без порушення авторських прав); 4) науково-галузевої (із конкретизацією загальних положень для використання в певних галузях науки, техніки, освіти). Останній підхід вважаємо одним із найбільш важливих для практичного втілення нормативних приписів і найменш опрацьованим на сьогодні.

Теоретично-правові засади академічної доброчесності загалом, її взаємозв'язок із законодавством про авторське право розкрито у працях багатьох дослідників. Вони здійснюють категорійно-правове визначення термінів (Бояр, 2025); розглядають еволюцію юридичної нормалізації академічної доброчесності в Україні (Лисенко та ін., 2025); описують правове регулювання авторського права і суміжних прав, специфічні риси об'єктів та суб'єктів цих прав, умови їх здійснення та особливості захисту (Штефан, 2017); акцентують на цивільно-правовому режимі об'єктів, згенерованих ШІ (Якубівський, 2024) тощо.

Етичні норми академічної доброчесності, які передбачають дотримання авторського права, відображено в Законах України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), «Про академічну доброчесність» (2026) та ін., викладено в «Етичному кодексі ученого України» (2009) та в кодексах, прийнятих закладами освіти (див.: Кодекс академічної доброчесності ВНУ імені Лесі Українки, 2023). Питання академічної етики, ціннісні та етичні засади академічної доброчесності розглядає низка вчених (Бозкурт, 2020; Корносенко, Даниско, Хлібкевич, 2022; Романенко, 2025; Сопова, 2017 та ін.). Їх опрацьовують ЗО у процесі вивчення ОК «Етика наукових досліджень та академічна доброчесність».

Принципи публікаційної етики українських та зарубіжних наукових видань містяться в описах редакційної політики та вимогах до авторів, розміщених на сайтах, а також в окремих методичних рекомендаціях (див.: Редакційна політика, 2024). Цим питанням присвячено нашу статтю, в якій

окреслено етичні норми опублікування наукових доробків філологів в українських часописах та збірниках (Данилюк, 2026).

Поки що обмаль праць українських дослідників, які б займалися проблемами реалізації норм академічної доброчесності та авторського права в галузі філології, оперуючи мовними засобами. Методології етнолінгвістичних студій у світлі етики наукових досліджень присвячено нашу статтю (Данилюк, 2026а). Питання авторського права та авторознавчої лінгвістичної експертизи викладено у монографії (Харитонов та ін., 2017). Специфіку лінгвістичної експертизи з правового захисту інтелектуальної власності та авторського права розглянуто в підручнику з юрислінгвістики (Шевченко, Сизонов, 2021: 109–113).

Зарубіжні вчені акцентують увагу на дотриманні академічної доброчесності та виявленні плагіату в студентських дослідженнях у часи інтернету (Sutherland-Smith, 2008); фокусуються на вирішенні актуальних питань академічної доброчесності у вищій освіті (Eaton, 2023, 2024); на використанні методу кейсів у розгляді ситуацій, пов'язаних з академічною доброчесністю (Denney, Roberts, 2023); на впровадженні норм академічної доброчесності в гуманітарних науках (Curtis, 2023). З'явилися дослідження про лінгвістичний аналіз плагіату в академічних працях (Pecorari, 2008), про текстові прояви прихованого плагіату (Dougherty, 2020), про практику судово-лінгвістичної експертизи для встановлення академічного плагіату і порушення авторських прав (Guillén-Nieto, Stein, 2022) та ін. Подібні роботи засвідчують зміщення акцентів до розгляду явищ академічної доброчесності в гуманітарну / філологічну площину, до використання лінгвістичних засобів для фіксації різних видів плагіату та проведення лінгвістичної експертизи тексту.

Виклад основного матеріалу. Зауважимо, що законодавство України про авторське право і суміжні права ґрунтується на Конституції України, складається з Цивільного кодексу України, Законів України «Про авторське право і суміжні права» та «Про академічну доброчесність», інших законів України, а також підзаконних нормативно-правових актів. Розглянемо ключові поняття авторського права, витлумачені в законодавстві України. Так, у статті 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» чітко визначено терміни: *автор* – «фізична особа, яка своєю творчою діяльністю створила твір», *оприлюднення (розкриття публіці)* – «будь-яка дія, що вперше робить твір чи об'єкт суміжних прав доступним для необмеженого кола осіб»;

опублікування – «поширення твору, фонограми, відеограми у будь-який спосіб розповсюдження або доведення до загального відома публіки»; *оригінальність твору* – «ознака (критерій), що характеризує твір як результат власної інтелектуальної творчої діяльності автора»; *твір* – «оригінальне інтелектуальне творіння автора (співавторів) у сфері науки, літератури, мистецтва тощо, виражене в об'єктивній формі» (Закон). Найменування *твір* тут охоплює науковий текст, художній текст та інші жанрово-стилістичні різновиди, які є предметом вивчення філології. *Оригінальність* названо основною ознакою та критерієм виділення твору як інтелектуальної творчої діяльності людини. Зауважимо, що в Законі України «Про академічну доброчесність» конкретизовано термін *академічний твір* – «твір у сфері освіти чи науки, виражений у формі дисертації, творчого мистецького проекту, кваліфікаційної роботи, курсової роботи, наукової монографії, наукової статті, підручника, навчального посібника або в іншій формі, визначеній законодавством та/або внутрішнім актом» (Закон а).

Сфера дії Закону «Про авторське право і суміжні права» – твори та об'єкти суміжних прав, незалежно від місця їх оприлюднення суб'єктами авторського права та/або суміжних прав. Державну політику в галузі інтелектуальної власності здійснює Національний орган інтелектуальної власності у сфері охорони авторського права та/або суміжних прав (НОІВ) і Наглядова рада. У статті 5 розділу II цього Закону схарактеризовано такі терміни: *авторське право*, яке «...становлять особисті немайнові права автора і майнові права суб'єктів авторського права»; *суб'єкт авторського права* – «Первинним суб'єктом авторського права є автор твору. Суб'єктами майнових авторських прав можуть бути також інші фізичні або юридичні особи, до яких перейшли майнові права на твір на підставі правочину або закону» (Закон). У статті 6 названо *об'єкти авторського права* – «твори у сфері літератури, мистецтва, науки», наведені у великому переліку (літературні твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру; виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори; музичні твори з текстом і без тексту; драматичні, музично-драматичні твори та ін.). Зазначимо, що твори, які є об'єктами філологічних студій, – це тексти у словесній формі або в поєднанні вербальних та невербальних засобів вираження (музики, аудіо– та відеозображення, сценічного втілення), тобто полікодові / мультимодальні тексти. Звернемо увагу, що об'єктами авторського

права не вважають «вираження народної творчості (фольклор)» (стаття 8), а також «неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерними програмами, які охороняються правом особливого роду (*sui generis*) відповідно до статті 33 цього Закону». Разом із тим, варто сказати, що тексти фольклору первинно мали автора (-ів), імена яких втрачені впродовж тривалої історії функціонування. Тому незрозуміло, чому вони не підпадають під визначення «сирітський твір, сирітський об'єкт суміжних прав», наведене у статті 1 цього Закону: оприлюднені в Україні твори, «щодо яких жоден із суб'єктів майнових прав за результатами ретельного пошуку не ідентифікований, а в разі ідентифікації такого суб'єкта (включаючи об'єкти, оприлюднені анонімно чи під псевдонімом) – його місцезнаходження не встановлене» (Закон). Отже, через неналежну кваліфікацію фольклорні твори залишилися без захисту закону, хоч варто було б для них теж визначити право особливого роду.

Важливою є стаття 11 Закону України «Про авторське право і суміжні права», в якій схарактеризовано особисті немайнові права автора, серед яких: 1) право вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення імені автора в оригіналі та копіях твору; 2) право забороняти під час будь-якого використання твору згадувати своє ім'я, якщо автор бажає залишитися анонімним; 3) право обирати псевдонім і вимагати його зазначення замість справжнього імені автора в оригіналі і копіях твору і за будь-якого використання твору; 4) право вимагати збереження цілісності твору, протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору, у тому числі супроводження твору ілюстраціями, передмовами, післямовами, коментарями тощо без згоди автора; 5) право надати назву твору або залишити його без назви; 6) право присвятити твір особі (особам), події або даті (Закон).

Нагадаємо, що суб'єкти авторського права для повідомлення про свої майнові права можуть використовувати знак охорони авторського права – латинську літеру С, обведену колом, – ©, поряд із якою вказано ім'я (або найменування) суб'єкта майнових прав та рік опублікування твору.

У статті 53 розділу V Закону «Про авторське право і суміжні права» названо підстави для захисту авторського права і суміжних прав – «будь-яке порушення, невизнання або оспорювання таких прав, а також створення загрози порушення таких прав». Серед порушень вказано такі: 1) *плагіат* – «опублікування твору або його частини у незмінному або видозміненому вигляді, включаючи опублікування перекладу іншомовного

твору або його частини, під іменем особи, яка не є автором цього твору»; 2) використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав без дозволу суб'єкта таких прав (піратство, а також Інтернет-піратство; камкординг – фіксування аудіовізуального твору під час показу й ін.); 3) використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав із порушенням умов та ін. (Закон).

У Законі України «Про академічну доброчесність» сказано: *академічна доброчесність* – «сукупність цінностей, принципів і заснованих на них правил, якими мають керуватися суб'єкти академічної діяльності під час провадження такої діяльності» (Закон а). У статті 6 цього Закону є вимоги, які стосуються авторських прав: чітко виокремлювати і розмежовувати результати власної наукової діяльності та результати наукової діяльності інших осіб; під час оприлюднення результатів досліджень нести відповідальність за їх достовірність і вплив на суспільство. У статті 8 зауважено: за умови використання результатів інтелектуальної творчої діяльності (текст, зображення, ідея, розробка, твердження, відомості, думка тощо) іншої особи, про це має бути зазначено в академічному творі; в оприлюдненому академічному творі називаються всі його автори; у разі використання автором у новому академічному творі власних раніше опублікованих наукових результатів (частково або повністю) про це має бути обов'язково зазначено (Закон).

У статті 7 Закону України «Про академічну доброчесність» серед видів порушення академічної доброчесності названо ті, що стосуються авторського права: 1) відчуження авторства; 2) академічний плагіат; 3) приписування авторства; 4) самоплагіат; [...] 7) недоброчесне використання результатів, згенерованих штучним інтелектом; [...] 12) схилення до порушення академічної доброчесності (Закон а). У статті 23 пояснено термін *відчуження авторства* – «передача автором (авторами) створеного ним (ними) на замовлення або без такого замовлення, платно чи безоплатно, академічного твору (його частини) іншій особі та подальше оприлюднення такого академічного твору (його частини) із зазначенням як автора особи, яка не є його (її) автором» (Там само). У статті 25 розглянуто поняття *приписування авторства* – «оприлюднення твору, серед авторів якого зазначена особа, яка не брала участі у його створенні» (Там само). Статтю 24 присвячено розкриттю терміна *академічний плагіат* – «оприлюднення (частково або повністю) наукового (творчого) результату, отриманого іншою особою (іншими особами), як результату власної

академічної діяльності та/або відтворення в академічному творі чи навчальній роботі (частково або повністю) раніше оприлюдненого (опублікованого) твору (навчальної роботи) іншого автора (інших авторів) без посилання на відповідне джерело інформації та/або його (її) автора (авторів) (за наявності інформації про автора/авторів), та/або оприлюднення в академічному творі (навчальній роботі) перекладу іншомовного твору (його частини) без зазначення автора (авторів) перекладеного твору» (Там само). *Самоплагіат* пояснено як «оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів без зазначення інформації про джерело попереднього оприлюднення» (Там само).

Звернемо увагу, що закордонні вчені (Pecorari, 2008; Dougherty, 2020; Guillén-Nieto, Stein, 2022 та ін.), крім названих термінів, оперують поняттям *прихований плагіат*. «Усі різновиди прихованого плагіату характеризуються певним додатковим приховуванням, що виходить за межі простого копіювання слів із неналежним зазначенням джерела» (Dougherty, 2020: 151). М. Догерті описав такі його різновиди: а) плагіат через переклад першотвору; б) плагіат шляхом стиснення тексту оригіналу; в) розпорошений плагіат (опублікування частин тексту в різних виданнях); г) магістеріальний плагіат (багаторазове використання богословських текстів); ґ) експозиційний плагіат (змішування «голосів» авторів різних часових зрізів); д) плагіат за шаблоном (плагіатний текст створено за шаблоном раніше опублікованого тексту з незначними змінами) (Dougherty, 2020).

Важливий аспект сучасного вивчення питань академічної доброчесності й авторського права – це використання ШІ, що значно ускладнює прозорість академічних студій і дотримання норм етики наукових досліджень. Як вважає І. Якубівський, цивільно-правові аспекти проблеми ШІ інтелекту необхідно вирішувати з урахуванням його розуміння як об'єкта чи суб'єкта цивільних правовідносин (Якубівський, 2024). На основі підходів до визначення поняття *штучний інтелект*, викладених у правових актах ООН та ЄС, а також закріплених у законодавстві України, можна стверджувати, що ШІ потрібно розглядати як об'єкт цивільних правовідносин (Закон, 2023). Однак деякі юристи припускають, що ШІ чи роботи, наділені ШІ, можуть виступати як суб'єкти, еквівалентні фізичній особі, тобто як квазі-юридичні особи (Якубівський, 2024).

У Законі України «Про авторське право і суміжні права» виділено право особливого роду (*sui generis*) на неоригінальний об'єкт, згенерований

комп'ютерною програмою, або ШІ. Зауважимо, що ШІ не можна вважати автором; ним може бути лише людина, наділена відповідними інтелектуальними здібностями та етично-правовою відповідальністю. У процесі наукових досліджень чи інших видів діяльності ШІ – це лише інструмент у руках людини, але не співавтор. У статті 7 Закону України «Про академічну доброчесність» сказано: «У разі використання в академічному творі об'єкта, згенерованого штучним інтелектом, автор повинен повідомити про це в такому творі із зазначенням методики генерування та/або посилання на відповідну комп'ютерну програму чи її опис згідно з вимогами щодо оформлення та/або оприлюднення відповідних академічних творів, визначених відповідним суб'єктом академічної діяльності» (Закон а).

Важливе місце займає проблема визначення оригінальності творів. Відомо, що створення наукових доробків, написання художніх творів потребує не лише теоретичних знань і практичних навичок, але й креативності. У цьому зв'язку А. Штефан зазначає, що однією з галузей, де використовують ШІ, є генерування об'єктів, які виглядають так само, як авторські. Вірші, романи, малюнки, музика та відео, продюзовані завдяки ШІ без прямої участі людини, стають все досконалішими, тому їх іноді важко розрізнити. Те, що об'єднує твори, створені людьми, та об'єкти, згенеровані ШІ, – це форма вираження. Однак перші – продукти творчості, тому підлягають правовому захисту (Shtefan, 2021).

З огляду на це постала проблема розроблення сучасних методик встановлення оригінальності творів. У зарубіжній науці таким питанням присвячено праці кількох науковців (Murray, 2014; Pila, 2017; Salami, 2021; Guillén-Nieto, Stein, 2022 й ін.). Українській вчені подібні дослідження здебільшого проводять у межах лінгвістичної експертизи в юридичній практиці, про що йшлося вище (Харитонов та ін., 2017; Шевченко, Сизонов, 2021 й ін.). М. Калініченко розглянув та узагальнив методики текстологічного аналізу закордонних дослідників, звернувши увагу на «глибоке вивчення тексту з метою виявлення унікальних стилістичних, тематичних, наративних та символічних елементів» (Калініченко, 2024: 132). Враховуючи висновки автора статті, а також підходи українських учених, запропонуємо свій варіант експертного опрацювання тексту, який поєднує *літературознавчий, текстологічний і мовностилістичний аналізи*. У першому варто оцінити тему твору, його композиційну структуру, розвиток сюжету, жанрово-стилістичні риси тексту, особливості змалювання образів, інтертекстуальні зв'язки, відображення

історичного та культурного контексту й ін. У другому – простежити лексико-стилістичне багатство, питоми на запозичені слова, використання синонімів, антонімів, омонімів, паронімів, застарілих слів та неологізмів, стилістично забарвленої лексики, термінології, одиниць із переносними значеннями (метафор, метонімії, синекдох тощо), слів-символів, фразеологізмів, паремій, крилатих висловів, морфолого-словотвірних засобів, розвинених синтаксичних конструкцій і под. Важливо розглянути ключові слова-образи, оригінальні засоби, які є показниками індивідуального стилю. Такий комплексний аналіз дасть змогу зробити висновки про авторство художнього тексту як творчого конструкту. Для філологічної експертизи текстів іншої стильової віднесеності потрібна менша кількість параметрів.

Звернемо увагу на основні автоматизовані системи, які застосовуються для онлайн-перевірки, виявлення текстів, згенерованих ШІ, аналізу унікальності та цитувань, інтеграції з LMS: Plag.com.ua, Identific (Україна) Turnitin (США/ЄС), iThenticate (США) та ін. У подібних програмах, які зазнають постійних змін та удосконалень, технічними методами виявлення плагіату слугують: а) синтаксичний аналіз (передбачає виявлення незвичної структури речень і тексту загалом); б) зіставний аналіз (має на меті порівняння з іншими роботами того ж автора); в) статистичний аналіз (розглядає частотність використання лексичних одиниць, у тому числі й термінів, унікальність виразів); г) аналіз патернів, характерних для ідентифікації текстів, створених за допомогою ШІ та ін. Дослідники-експерти повинні орієнтуватися на стандарти академічної доброчесності щодо застосування ШІ в науці, сформульовані на міжнародному рівні (напр., ENAI, COPE, DORA), а також у межах правового поля своєї країни, науково-освітньої галузі та установи.

Висновки. Проведений аналіз нормативно-законодавчої бази України, вітчизняних та зарубіжних праць, у яких розглянуто питання авторського права та академічної доброчесності, свідчить про те, що побудовано належну теоретичну, науково-правову основу, яка визначає ключові поняття і регулює дотримання важливих етичних принципів академічної діяльності. З'ясовано, що аспекти авторського права у контексті академічної доброчесності сучасні вчені розглядають у таких проєкціях: 1) правовій (з погляду юридичного визначення ключових понять і закріплення їх у нормативних актах); 2) етичній (з точки зору дотримання етики наукових досліджень та академічної доброчесності);

3) публікаційно-видавничій (через призму можливості оприлюднення творів без порушення авторських прав); 4) науково-галузевій. Звернуто увагу на особливості реалізації авторського права в галузі філології в двох площинах: категорійно-поняттєвій та мовно-ресурсній, що дає змогу здійснювати літературно-текстологічний і мовознавчий аналіз текстів для встановлення авторства за

допомогою фахівців-філологів або програмного забезпечення й інструментів ШІ. Перспективи наукових розвідок вбачаємо в розгляді та використанні ефективних вітчизняних та зарубіжних механізмів виявлення плагіату, встановлення авторства та захисту авторських прав у гуманітаристиці з урахуванням можливостей ШІ та виробленням практичних рекомендацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бозкурт М. В. Ціннісні та етичні засади академічної доброчесності. *Публічне право*. 2020. № 3 (39). С. 79–86. DOI: <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2020-39-8> (дата доступу 12.07. 2026).
2. Бояр А. Категорійно-правова детермінація плагіату. *Ius Modernum*. 2025. Т. 139. № 2. С. 106–116. DOI: [https://doi.org/10.31617/3.2025\(139\)09](https://doi.org/10.31617/3.2025(139)09) (дата доступу 12.07. 2026).
3. Данилюк Н. Етичні норми опублікування наукових праць в українських виданнях із філології. *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*. 2026. Вип. 2. С. 67–73. DOI: <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2026.2.9> (дата доступу 20.07. 2026).
4. Данилюк Н. Методологія етнолінгвістичних студій та етика наукових досліджень. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2026а. №. 11. С. 69–75. DOI: <https://doi.org/10.24919/2518-1602.2026.11.8> (дата доступу 20.07. 2026).
5. Закон України Про авторське право і суміжні права. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20/ed20230331#Text> (дата доступу 10.07. 2026).
6. Закон а України Про академічну доброчесність. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text> (дата доступу 10.07. 2026).
7. Калініченко М. Методики дослідження оригінальності літературних творів як об'єктів авторського права. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. 2024. № 21(89). С. 131–133. DOI: 10.25264/2519-2558-2024-21(89)-131-133(дата доступу 15.07. 2026).
8. Кодекс академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки (2023). URL: https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/kodeks_akademichnoi_dobrochesnosti/ (дата доступу 10.07. 2026).
9. Корносенко, О., Даниско, О., Хлібкевич, С. Дотримання академічної етики у науково-дослідницькій діяльності майбутніх фахівців вищої кваліфікації в університеті. *Українська професійна освіта=Ukrainian professional education*. 2022. № 11. С. 108–116. URL: <https://uperpnu.pnpn.edu.ua/article/view/275570/270721> (дата доступу 10.07. 2026).
10. Лисенко І. В., Кузьменко О. В., Гаряєва Г. М. Юридичне регулювання академічної доброчесності в Україні: еволюція і перспективи. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 01. С. 108–112. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.01.16> (дата доступу 10.07. 2026).
11. Редакційна політика та публікаційна етика серії наукових видань «Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка» / М. Женченко, І. Ізарова, Г. Харламова: методичні рекомендації. Київ: ВПЦ Київського університету, 2024. 66 с.
12. Романенко В. Формування культури академічної доброчесності в українській університетській освіті: прояви та мотиваційні чинники. *Ukrainian Professional Education = Українська професійна освіта*. 2025. №18. С. 137–147. DOI: <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2025.18.347736> (дата доступу 12.07. 2026).
13. Сопова, Д. О. Феномен академічної чесності у контексті якості сучасної вищої освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2017. № 28, 79–84. DOI: <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2025.18.347736> (дата доступу 12.07. 2026).
14. Харитонов Є. О., Харитонova О. І., Клименко Н. І. Авторське право та авторознавча лінгвістична експертиза у цифрову добу: монографія. Київ: Фенікс 2017. 270 с.
15. Шевченко Л. І., Сизонов Д. Ю. Лінгвістична експертиза : підручник. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. 244 с.
16. Штефан А. С. Авторське право і суміжні права: особливості правової охорони, здійснення та захисту : монографія. Київ: НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ, ТОВ «НВП Інтерсервіс», 2017. 150 с.
17. Якубівський І. Цивільно-правовий режим об'єктів, згенерованих штучним інтелектом. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Т.1. № 82. С. 355–361. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.82.1.56> (дата доступу 10.07. 2026).
18. Curtis G. J. (ed.) *Academic Integrity in the Social Sciences: Perspectives on Pedagogy and Practice (Ethics and Integrity in Educational Contexts)*. Springer, 2023. 251 p.
19. Denney V. P., Roberts C. J. *Building Honor in Academics: Case Studies in Academic Integrity*. Hoboken: Jossey-Bass, 2023. 241 p.
20. Dougherty M. V. *Disguised Academic Plagiarism. A Typology and Case Studies for Researchers and Editors*. Springer Nature, 2020. URL: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-46711-1> (дата доступу 20.07. 2026).
21. Eaton S.E. *Plagiarism in Higher Education: Tackling Tough Topics in Academic Integrity Libraries Unlimited*; ABC-CLIO, 2021. 253 p.
22. Eaton S. E. *Second Handbook of Academic Integrity (Springer International Handbooks of Education)*. Springer, 2024. 1958 p.
23. Guillén-Nieto V., Stein D. *Language as Evidence. Doing Forensic Linguistics*. Springer, 2022. URL: https://www.researchgate.net/publication/353447008_Language_as_Evidence_Doing_Forensic_Linguistics (дата доступу 10.07. 2026).

24. Murray, M. *Reconstructing the Contours of the Copyright Originality and Idea-Expression Doctrines*. University of Kentucky Rosenberg College of Law, 2014. URL: https://uknowledge.uky.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1656&context=law_facpub (дата доступу 15.07. 2026).
25. Pecorari D. *Academic Writing and Plagiarism: A Linguistic Analysis*. London ; New York : Continuum, 2008. 206 p.
26. Pila J. *The Authorial Work*. Oxford Journal of Legal Studies. 2017. URL: <https://doi.org/10.1093/oso/9780199688616.003.000> (дата доступу 15.07. 2026).
27. Salami E. *AI-generated Works and Copyright Law: Towards a Union of Strange Bedfellows*. Journal of Intellectual Property Law & Practice. 2021. Vol. 16. Is 2. P. 124–135. URL: <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpaa189> (дата доступу 12.07. 2026).
28. Shtefan A. *Creativity and Artificial Intelligence: a View from the Perspective of Copyright*. Journal of Intellectual Property Law & Practice. 2021. Vol. 16. Is. 7. P. 720–728. URL : <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpab093> (дата доступу 10.07. 2026).
29. Sutherland-Smith W. *Plagiarism, the Internet, and Student Learning: Improving Academic Integrity*. 2008. 235 p.

REFERENCES

1. Bozkurt M. V. (2020) *Tsinnisni ta etychni zasady akademichnoi dobrochesnosti* [The Values and Ethical Principles of Academic Integrity]. *Publichne pravo*, 3 (39). 79–86. DOI: <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2020-39-8>. [in Ukrainian].
2. Boiar A. (2025) *Katehoriino-pravova determinatsiia plahiatu* [Categorical and legal determination of plagiarism]. *Ius Modernum*, 139 (2). 106–116. DOI: [https://doi.org/10.31617/3.2025\(139\)09](https://doi.org/10.31617/3.2025(139)09). [in Ukrainian].
3. Danylyuk N. (2026) *Etychni normy opublikuvannya naukovykh prats v ukrainskykh vydanniakh iz filolohii* [Ethical Standards for Publishing Scholarly Works in Ukrainian Philology Journals]. *Akademichni studii. Seriia «Humanitarni nauky»*, 2. 67–73. DOI: <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2026.2.9>. [in Ukrainian].
4. Danylyuk N. (2026a) *Metodolohiia etnolinhvistychnykh studii ta etyka naukovykh doslidzhen* [Methodology of Ethnolinguistic Studies and Research Ethics]. *Ridne slovo v etnokulturnomu vymiri*, 11, 69–75. DOI: <https://doi.org/10.24919/2518-1602.2026.11.8>. [in Ukrainian].
5. *Zakon Ukrainy Pro avtorske pravo i sumizhni prava* [Law of Ukraine on Copyright and Related Rights] Verkhovna Rada Ukrainy. *Zakonodavstvo Ukrainy*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20/ed20230331#Text> [in Ukrainian].
6. *Zakon a Ukrainy Pro akademichnu dobrochesnist* [Law of Ukraine on Academic Integrity]. Verkhovna Rada Ukrainy. *Zakonodavstvo Ukrainy*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text>. [in Ukrainian].
7. Kalinichenko M. (2024) *Metodyky doslidzhennia oryhnalnosti literaturnykh tvoriv yak obektiv avtorskoho prava* [Methods for Assessing the Originality of Literary Works as an Object of Copyright Law]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»: seriia «Filolohiia»*, 21(89). 131–133. DOI: 10.25264/2519-2558-2024-21(89)-131-133. [in Ukrainian].
8. *Kodeks akademichnoi dobrochesnosti Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky* [Code of Academic Integrity of the Lesya Ukrainka Volyn National University] (2023). https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/kodeks_akademichnoi_dobrochesnosti/. [in Ukrainian].
9. Kornosenko O., Danysko O., Khlibkevych S. (2022) *Dotrymanna akademichnoi etyki u nauково-doslidnytskii diialnosti maibutnikh fakhivtsiv vyshchoi kvalifikatsii v universyteti* [Adherence to Academic Ethics in the Research Activities of Future Highly Qualified Specialists at the University]. *Ukrainska profesiina osvita=Ukrainian professional education*, 11. 108–116. <https://upepnpu.pnpu.edu.ua/article/view/275570/270721>. [in Ukrainian].
10. Lysenko I. V., Kuzmenko O. V., Hariaieva H. M. (2025) *Yurydychne rehuliuвання akademichnoi dobrochesnosti v Ukraini: evoliutsiia i perspektyvy* [Legal Regulation of Academic Integrity in Ukraine: Evolution and Prospects]. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo*, 1, 108–112. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.01.16>. [in Ukrainian].
11. *Redaktsiina polityka ta publikatsiina etyka serii naukovykh vydan «Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka»* [Editorial Policy and Publication Ethics of the “Visnyk of Taras Shevchenko National University of Kyiv” Series of Scholarly Publications] (2024) / (eds) M. Zhenchenko, I. Izarova, H. Kharlamova. Kyiv: VPTs Kyivskoho universytetu. [in Ukrainian].
12. Romanenko V. (2025) *Formuvannya kultury akademichnoi dobrochesnosti v ukrainskii universytetskii osviti: proiavy ta motyvatsiini chynnyky* [The Formation of a Culture of Academic Integrity in Ukrainian Higher Education: Manifestations and Motivational Factors]. *The Ukrainian Professional Education = Ukrainska profesiina osvita*, 18. 137–147. DOI: <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2025.18.347736>. [in Ukrainian].
13. Sopova D. O. (2017) *Fenomen akademichnoi chesnosti u konteksti yakosti suchasnoi vyshchoi osvity* [The Phenomenon of Academic Integrity in the Context of the Quality of Contemporary Higher Education]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka*, 28. 79–84. DOI: <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2025.18.347736>. [in Ukrainian].
14. Kharytonov Ye. O., Kharytonova O. I., Klymenko N. I. (2017) *Avtorske pravo ta avtoroznavcha linhvistychna ekspertyza u tsyfrovu dobu: monohrafiia* [Copyright: A Linguistic Expert Analysis of Authorship in the Digital Age: A Monograph]. Kyiv: Feniks. [in Ukrainian].
15. Shevchenko L. I., Syzonov D. Yu. (2021) *Linhvistychna ekspertyza : pidruchnyk* [Linguistic Analysis: A Textbook]. Kyiv : VPTs «Kyivskiy universytet». [in Ukrainian].
16. Shtefan A. S. (2017) *Avtorske pravo i sumizhni prava: osoblyvosti pravovoi okhorony, zdiisnennia ta zakhystu : monohrafiia* [Copyright and Related Rights: Specifics of Legal Protection, Enforcement, and Defense: A Monograph]. Kyiv: NDI intelektualnoi vlasnosti NAPrNU, TOV «NVP Interservis». [in Ukrainian].
17. Yakubivskiy I. (2024) *Tsyvilno-pravovyi rezhym obektiv, zghenerovanykh shtuchnym intelektom* [The Civil and Legal Regime for Objects Generated by Artificial Intelligence]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriia: Pravo*, 1, 82. 355–361. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.82.1.56>. [in Ukrainian].

18. Curtis G. J. (ed.) (2023) *Academic Integrity in the Social Sciences: Perspectives on Pedagogy and Practice (Ethics and Integrity in Educational Contexts)*. Springer.
19. Denney V. P., Roberts C. J. (2023) *Building Honor in Academics: Case Studies in Academic Integrity*. Hoboken: Jossey-Bass.
20. Dougherty M. V. (2020) *Disguised Academic Plagiarism. A Typology and Case Studies for Researchers and Editors*. Springer Nature.
21. Eaton S. E. (2021) *Plagiarism in Higher Education: Tackling Tough Topics in Academic Integrity Libraries Unlimited*; ABC-CLIO.
22. Eaton S. E. (2024.) *Second Handbook of Academic Integrity (Springer International Handbooks of Education)*. Springer.
23. Guillén-Nieto V., Stein D. (2022) *Language as Evidence. Doing Forensic Linguistics*. https://www.researchgate.net/publication/353447008_Language_as_Evidence_Doing_Forensic_Linguistics.
24. Murray M. (2014). *Reconstructing the Contours of the Copyright Originality and Idea-Expression Doctrines*. University of Kentucky Rosenberg College of Law. https://uknowledge.uky.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1656&context=law_facpub.
25. Pecorari D. (2008) *Academic Writing and Plagiarism: A Linguistic Analysis*. London ; New York : Continuum.
26. Pila, J. (2017). *The Authorial Work*. *Oxford Journal of Legal Studies*. DOI: <https://doi.org/10.1093/oso/9780199688616.003.000>.
27. Salami E. (2021). *AI-generated Works and Copyright Law: Towards a Union of Strange Bedfellows*. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 16 (2). 124–135. URL: <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpaa1>.
28. Shtefan A. (2021) *Creativity and Artificial Intelligence: a View from the Perspective of Copyright*. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 16 (7). 720–728. DOI: <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpab093>.
29. Sutherland-Smith W. (2008) *Plagiarism, the Internet, and Student Learning: Improving Academic Integrity*.

Дата першого надходження статті до видання: 10.08.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 07.09.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 25.09.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

